

ЗА МОЯ ПЪРВИ „СТАЖ“ В МОНПЕЛИЕ И ОЩЕ НЕЩО...¹⁾

Йорданка Добрева²⁾

Бих искала да споделя впечатления си от първото си пътуване до и във Франция, което беше в средата на миналия век (по-точно през месец юли 1966 г.). Целта на пътуването ни беше участието ни (група учители по френски език – 6 души) в курс за преподаване на френски език по аудио-визуалния метод. Макар и малка група, бяхме разпределени в различни градове – Безансон, Дижон и Монпелие. Бях в последния град с мой колега от Софийския държавен университет „Кл. Охридски“.

Пътувахме до Париж със самолет, който ни приземи на летище Bourget (тогава международно за страните от източния лагер). Там бяхме посрещнати от нашата инспекторка от Министерството на народната просвета – г-жа (тогава другарката) Маргарита Авджиева. Тя ни каза, че имаме запазен хотел и ни обясни къде да отидем с такси. До Монпелие пътувахме с влак. Нямахме запазени места, но си позволихме да седнем на тия за инвалиди, и никой не ни направи забележка.

На 6 юли започнаха занятията ни. Разделиха ни на шест групи по шест курсисти – всички от различни страни, за да не можем да общуваме помежду си на роден език. Още първия ден имяхме лекция на „иврит“ – това беше единственият език, който никой от нас не говореше. Слушахме езика със слушалки в отделни кабинки, но нямаше онагледяване, нито превод. Така че ефектът изглеждаше нулев. И все пак, когато бях в Sorbonne III (Париж) десет години по-късно, не помня на каква лекция, ни пуснаха запис на текст и ние трябваше да кажем на какъв език е. Е, бях единствена, която позна, че е иврит. Не че долових някоя дума, само мелодията на езика ми подсказа правилния отговор.

Между другото, две години преди курса ми в Монпелие бях на подобен в ЦИУУ (Централен институт за усъвършенстване на учители) в София. Преподавателката ни по френски език другарката (тогава) Любинка Здравева също ратуваше за безпреводно изучаване на езика. Тя казваше: „Il ne faut pas faire la navette...“ – т.е. да не сновем между българския и френския език. И с пълно право, защото така непрекъснато се променя положението на говорния ни апарат. Въпреки това съм писала и изисквала да се учат думите и често съм

давала „контролно на думи“. Ето как: разделям учениците на две групи (както са в редици един зад друг). Написват на лист името си, класа, номера и цифрите от едно до петнадесет (или повече) една под друга. Диктувам едновременно на двете групи: пример I група – *jouer* (играя), II група – *partir* (тръгвам); I група – *un enfant* (дете), II група – *un rêve* (мечта) и т.н. Учениците пишат само превода. Няма време за размишления, нито за подсказване. Всичко става за 5 минути в края на часа. Учениците отначало се сърдеха. Не им беше лесно, но аз им казвах, че да се учи език без думи, е все едно да се строи къща без тухли (тогава нямаше панели).

Та, да се върнем на моя курс в Монпелие. Той беше организиран от CREDIF (Centre de recherches, d'études et de diffusion du français). Занятията се провеждаха в La Faculté de Lettres, който се намираше непосредствено до медицинския факултет, където е работил Франсоа Рабле³). Фирмата обучаваше група от 12 – 13 американчета между 15 – 16 години. Урокът се провеждаше с диафилм и магнетофонен запис. Първото задание беше: *Ecoutez!*. Те слушаха и гледаха урока. След това същото, но с обяснения чрез посочване на предметите, героите. Третото задание беше *Répétez!*. Децата повтаряха изречение по изречение. След това без магнетофон възпроизвеждаха текста по кадрите от диафилма.

Важно е да кажа, че всички уроци бяха в диалогична форма. Накрая на урока обучаваните го възпроизвеждаха наизуст. При тях ефектът от този метод на обучение беше голям, защото те живеяха в средата на французите, цял ден общуваха с тях – в училище, в хотела, в ресторанта и т.н.

Най-важното е, че и у нас се въведе много успешно този метод, но само за учениците от VIII клас. И аз работих няколко години така. Имах си кабинет с черни завеси, магнетофон и диафилми. Учебникът за VIII клас беше изцяло с диалози, които бяха между едни и същи герои в различни ситуации. От многото повторения урокът се научаваше още в час. Но както вече казах аз (без разрешение) в края на урока записвах думите с превода (за по-сигурно).

Колко важно е да се учи чужд език наизуст (с разбиране, естествено), ми показва фактът, че първият ми випуск, обучаван по аудио-визуалния метод, с който трябваше да изнесем урок пред колеги от цялата страна (вече в XI клас), в момент, когато някой не се сетеше за някоя дума, аз му подавах изречението от урока от VIII клас и той се сетеше и продължаваше с припомнената дума⁴).

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. С включването на този материал в рубриката „Лингводидактическа археология“ се лансира въвеждането на мемоарно-историческото направление в диахронната лингводидактология, която има за цел да осветли през призмата на индивидуалния опит сложните процеси на социализация на ко-

лективните практики в чуждоезиковото обучение, белязали отделните етапи в развитието на теорията и практиката на обучението по чужди (мъртви и живи) езици. Стажовите по чужд език, провеждани в големите френско-езични университети във Франция, Белгия и Швейцария, са известни от края на XIX век. Практиката продължава с различен интензитет до Втората световна война, когато временно е прекъсната поради настъпилния конфликт. След края на войната тя отново се актуализира, като след откриването на езиковите гимназии през 50-те години на XX век тя постепенно се засилва. Поддържането на високото равнище на професионална квалификация става задача на новосъздадените центрове за усъвършенстване на учители и повишаване на квалификацията им в София, Стара Загора и Варна, както и организирането на стажове в чужбина. Въпреки голямия брой български преподаватели, участвали в такива стажове във Франция, липсват публикации по този въпрос и реконструирането на този вид подготовка е сред трудните предизвикателства пред диахронната лингводидактология. Ето защо мемоарно-тестемониални сведения придобиват особено значение не само за осветляване на една успешна теоретико-практическа професионалноквалификационна традиция, но и за проучване на нейната резултативност и поставяне въпроса за нейното актуализиране и стимулиране. Материалът на дългогодишния преподавател по френски език Йорданка Добрева е набавен с активното съдействие на уредника в отдел „История на България XV – XIX век“ към Регионалния исторически музей в Русе Ренета Рошкова, която набра и форматира за печат ръкописния текст на Йорданка Добрева от нейното пребиваване във Франция по време на първия ѝ стаж там (бел. на главния редактор Д. Веселинов).

2. Авторката е дългогодишна преподавателка по френски език в Руската езикова гимназия „Максим Горки“ и в Английската езикова гимназия „Гео Милев“ в Русе (1954 – 1987). Родена е през 1931 г. Придобива първоначалните си знания по френски език в Notre Dame de Sion в Русе, където учи до 1948 г., когато затварят чуждестранните учебни центрове. Продължава средното си образование в Русенската девическа гимназия „Баба Тонка“ (две години). Завършва специалност „Френска филология“ в Софийския университет и се отдава на преподавателска работа. Ползва се със заслужен авторитет в учителските среди на Русе като един от доайените сред преподавателите по чужд език в този дунавски град.
3. Винаги, когато съм била на специализация във Франция, от Министерството на народната просвета са ни съветвали да използваме престоя си за максимално овладяване на френския език, като общуваме с французи, да посещаваме домовете им (това бе много трудно), както и много туристически обекти. Та аз се възползвах от тия съвети и посетих всички забележителности на Монпелие и околностите му, включително и пещерата Кламуз. Тя е открита през 1945 г., но съществува от края на терциера. Има чудно хубави сталагмити и сталактити в различни цветове, които при удар резонират като музикален инструмент. В най-долната част на пещерата, на

70 м под земята, скалните части са покрити с корали, подобни на скреж. Феерия... Най-близкият град е на 50 км от Монпелие – това е Ним, който наричат „френския Рим“ заради многото паметници, останали от римско време. Такъв е La maison Carrée, построена от Юлий Цезар за двете му осиновени деца. На изхода на града е въздушната база Commandant Antoine de StExupéry. Следва St Remy – има руини от римски триумфални арки, статуи на пленени гали. Тук е и абатството, където е бил затворен Ван Гог, след като е подлудял и опитал да убие приятеля си. Les Beaux има руини от замък, построен през X век от Балтазар. Наблизо се намира и мелницата, където Алфонс Доде е написал „Писма от моята мелница“. Арл, на чиято арена и досега се провежда „корида“. Оста на арената е дълга 136 м и широка 107 м. На два етажа, всеки с по 60 арки и места за 26 хиляди души. В Арл за пръв път видях мъже да играят на улицата на „петанг“. След 11 години ги виждах често в Пиренеите. В Авиньон се намира импозантният „дворец на папите“, който е по-скоро крепост с дебели стени, с кули. В голямата му зала са изложени много статуи – всички те декапитирани от войниците на Наполеон I, който е използвал сградата за казарма. Неговите войници са отрязали главите на статуите на светците, защото са ги мислели за царе. В този град е и прочутият мост, възпят в песента Sur le pont d'Avignon. Той и досега е до средата на реката (легендата разказва, че се е срутил, когато са играли хоро върху него). Тази песен я давах на учениците си от VIII клас, които я изпълняваха, когато изучавахме професиите. Тогава те с жестове показваха какво правят учителят, учениците, войникът и т.н. Опитайте и вие! Също и песента Frère Jacques като тригласен закон. Няколко минути песне освежават и урока, и учениците. Ако имате възможност, непременно посетете Каркасон. Той отстои на 200 км западно от Монпелие. Това е най-голямата крепост в Европа построена от римляните през I век пр.н.е. През V век е покорен от вестготите, които построили още една крепостна стена. Градът е бил столица на франките (Франкската империя) цели 400 години. Покрай него минава р. Од, възпята в La chanson de Roland. Крепостта била толкова добре укрепена, че по време на 100-годишната война „Черният принц“ не посмял да я нападне. За любителите на киното трябва да отбележа, че тук е снимана част от филма „Възнаграждение за страха“ с Ив Монтан. В края на курса си купих много елегантен красив грамофон и плочи с песни на Шарл Азнавур, Адамо, Ив Монтан, Далида. Години наред руската и английската гимназия, където преподавах, кънтяха от тия песни в междучасията. Моите ученици ги пееха. А когато те ставаха абитуриенти, какви серенади ми правеха преди бала! Всички съсед, без да ми се сърдят, че са ги събудили, си отваряха прозорците, за да слушат, а след това ги аплодираха доволни.

4. Авторката е приложила и един свой превод на стихотворението Demain, dès l'aube... („Утре призори“) от Виктор Юго (1802 – 1885), посветено на неговата нещастно загинала дъщеря Леополдина, удавила се по време на разходка по Сена със своя годеник: Demain, dès l'aube, à l'heure où blanchit

la campagne, // Je partirai. Vois-tu, je sais que tu m'attends. // J'irai par la forêt, j'irai par la montagne. // Je ne puis demeurer loin de toi plus longtemps. // // Je marcherai les yeux fixés sur mes pensées, // Sans rien voir au dehors, sans entendre aucun bruit, // Seul, inconnu, le dos courbé, les mains croisées, // Triste, et le jour pour moi sera comme la nuit. // // Je ne regarderai ni l'or du soir qui tombe, // Ni les voiles au loin descendant vers Harfleur, // Et quand j'arriverai, je mettrai sur ta tombe // Un bouquet de houx vert et de bruyère en fleur. Превод на български: „Утре призори, кога полето се пробуди, // Ще тръгна сам – от бащински подбуди. // Да те споходя, дъще, за това копнея, // Без теб не мога вече да живея. // Ще вървя така, замислен и отчаян, // Без да виждам този свят омаен. // Сам, тъжен, непознат, прегърбен и безмощ, // Денят за мен ще е същинска нощ. // // Не ще гледам вечерта, която ще ме обходи, // Ни бързащите за Арфльор платноходи // И като пристигна, аз на твоя гроб ще сложа // Букет зелен чемшир и бяла ружа“ (прев. Й. Добрева, Русе, 26.03.2015 г.).

FOR MY FIRST “INTERNSHIP” IN MONTPELLIER AND EVEN MORE...

✉ **Ms. Yordanka Dobрева**
Teacher in French language
Ruse, Bulgaria